

СОЦИОПАТОГЕНИ ЧИНИОЦИ У ПРОЦЕСУ КОНСТРУИСАЊА ЦРНОГОРСКЕ НАЦИЈЕ

Истрага предака

У свом злоћудном етно и социјалном инжењерингу, у свом аутодеструктивном и шизофреном рату против здравог разума, однарођени црногорски режим лако би са данашњим Црногорцима и осталим Србима. Проблем праве преци, поготову они највећи. Светли, јасни, непомерљиви. Бесмртно озбиљни. Ако је династија Петровића некада морала да се бори против духа потурчењаштва, како би сачувала српски слободарски дух Црне Горе, ако је морала да се суочи са изазовом истраге потурица, данашњи црногорски главари морају да изведу нешто сасвим супротно: да обаве темељну истрагу својих предака како би реafirмисали дух потурчењаштва и били оно што од њих тражи неко изван Црне Горе. Зашто? Како? Шта чинити?

Пише: Иван Негришорац

1. ИДЕЈА ЦРНОГОРСКЕ НАЦИЈЕ И НАСЛЕЂЕ ТОТАЛИТАРИЗМА

На самом почетку се морамо запитати: због чега бисмо у покушају формирања црногорске нације могли препознати деловање социопатогених чинилаца? Који су то чиниоци и како се они конкретно испољавају у друштвеној заједници и у психичком животу појединца? И због чега у процесу формирања црногорске нације, тј. црногорчења Црногораца (како бисмо, трагом објашњења Матије Бећковића и аналогije са некадашњим турчењем, могли да именујемо овај процес темељног расрбљивања и покушаја заснивања некакве нове, антисрпски дефинисане нације), због чега о свему томе не само да можемо него и неизоставно морамо да размишљамо у категоријама социјалне патологије посебног типа?

Основни проблем који се испољава у процесу црногорчења настаје из неукости, нехаја, па и злоћудности са којом се иницијатори овог процеса односе према црногорском човеку и његовој историји. Они, наиме, сматрају да свеколико наслеђе које Црногорци у себи носе може бити преобликовано у складу са неким потпуно арбитарно, необавезно, слободно изабраним циљевима, те да не постоји никаква природа саме супстанце која би том преобликовању могла да пружи отпор. Основна антрополошка хипотеза од које полазе ови неуки сејачи зла јесте представа о човеку као потпуно празној, белој хартији (*tabula rasa*) по којој можете да исписујете шта год хоћете. Та идеја, чије корене налазимо у филозофији емпиризма и сензуализма, тешко може издржати озбиљнију, продубљенију критику са становишта иоле свесног сложености човека и тајновитости путева његове душе. Та идеја, коначно, нема никаквога упоришта у хришћанству ни у било којој другој религијској слици света, а нема је ни у традиционалном предању и у веровањима која су обликовала некаква сазнања о свету српског човека. Сви Срби, па и Црногорци, веровали су да је човек простор по којем бој бију неке много старије, непознатљивије и дубље укорене силе него што се то чулима и одговарајућем људском искуству може указати.

До идеје о томе да је човек *tabula rasa* није се у српској култури долазило читањем филозофских списа Џона Лока или Етјена Боноа Кондијака, као што се најтемељнија сазнања о ограничениости, па и неисправности оваквог начина мишљења неће утврдити читањем Лајбницових, Кантових или Хегелових дела. Истина, филозофски увиди могу нам помоћи да сагледамо аргументе за или против поменутих увида, али смо паклене размере заблуда и погрешних идеја могли да осетимо пре свега на сопственој кожи.

Идеја о томе да је човек *tabula rasa* дошла је у српску културу у најзлоћуднијем облику, унутар комунистичке идеологије и њене револуционарне праксе. Тачније, дошла је мање у склопу саме идеологије, а знатно више у склопу одговарајуће револуционарне праксе. Јер, комунистички идеолози нису инсистирали на томе да теоријски објашњавају како је

човек празан, неисписан лист хартије, али су бескрупулозношћу свога односа према историјском и традицијском, те колективно-психолошком и архетипском темељу нашег човека јавно демонстрирали колико им је поменута идеја усмеравала све социјалне и идеолошке акције које су предузимали.

Идеја о томе да Црногорци могу и морају да буду засебна нација јесте, немојмо то заборавити, део наслеђа хрватских фашиста и југословенских комуниста. Та идеја је, дакле, продукт тоталитаристичког начина мишљења, односно двеју идеологија које немају никакав заједнички садржалац осим двају чинилаца: тоталитаризма и антисрпства. А да је идеја о Црногорцима као засебној нацији, сама по себи, крајње проблематична и неутемељена, доказ је начин на који се исказивала свест о националној припадности код свих оних који су на тој идеји, у неком периоду свога живота, инсистирали. Једнако код Секуле Дрљевића или Савића Марковића Штедимлије, који су радили под паском усташког покрета и хрватских комуниста, тако и код оних који су касније, у социјалистичком и постсоцијалистичком периоду, тобоже самостално, покушавали и још покушавају да осмисле идеју црногорчења. У томе процесу они, с разлогом, препознају један од кључних чинилаца жељеног разбијања целовитости српског народа и његовог претварања у слабаши етнографски спецификум који се може национално обликовати како се то у неким центрима светских моћи пожели.

Сама реализација идеје о црногорчењу је, наравно, продукт деловања југословенских комуниста, а њихови данашњи наследници и настављачи јесу они који су на темељу криминалне активности обављали првобитну акумулацију капитала у постсоцијалистичком, транзиционом друштву. Они, пак, људи који су чиста срца поверовали у некакав емоционални капитал ове идеје, само су грубо злоупотребљени: јер Црна Гора се може волети, а да се притом не мора цео њен национални идентитет градити на потпуно первертираном облику љубави који би порицао целокупни дух историјске, његошевске Црне Горе. Многи су већ упозоравали на злоћудност оваквих процеса, од Добрице Ћосића, Дејана Медаковића, Матије Бећковића, Батрића Јовановића, Драгољуба Петровића, Растислава Петровића, Драга Ћупића, Мира Вуксановића, Косте Чавошког, Мила Ломпара и многих других.

Без обзира на све облике насиља са којима се идеја црногорчења спроводила, без обзира на све фалсификате и лажи који се систематски пласирају, евидентно је да свако удубљивање у прошлост и садашњост Црногораца води ка сагледавању очигледне неутемељености тога процеса. За то нам је веома убедљив, емпиријски доказ управо она трагична личност која је у почетку здушно радила на реализацији национализације Црногораца, а касније, када се та личност ослободила идеолошког слепила, прва је сопствену идеју напустила и вратила се традиционалном, чврсто утемељеном ставу о Црногорцима као делу српског народа.

Реч је, наравно, о личности Милована Ђиласа. Управо је Ђилас у млађим данима свог крвавог револуционарног деловања, добро упамћеног у ратној Црној Гори и Херцеговини (под еуфемистичким називом „лева скретања“), и у периоду своје трагичне лакомислености са којом се одмах после рата односио према свему што је део српског наслеђа (од идеје припадности српском народу до чина исцртавања републичких граница), управо је он најгласније засејавао поменуто семе зла у Црној Гори. То семе зла могло је да се прими само на оном тлу које је темељно припремљено револуционарном, комунистичком идеологијом као првим радикалним покушајем да се Србија и Црна Гора потпуно очисте од прошлости, а да се Срби, укључујући и Црногорце, претворе у чисти лист хартије по којем ће револуционарни елан исписивати своје поруке о некаквој блиставој будућности, лишеној духовно-историјског и националног наслеђа.

Од тада, од доласка на власт комунистичког покрета у Југославији, можемо пратити како се слажу варка на варку и заблуда на заблуду о томе да су Црногорци суштински другачији у односу на остале Србе, те да морају постати засебна нација. Кулминација је избила оног момента када се, осокољена силама које желе што већи хаос да начине на Балкану с краја XX и почетком XXI века, однарођени црногорски режим сачињен од нове класе отуђених политичара и бизнисмена осмелио да удари на саме темеље црногорског памћења: на српско име, језик и цркву. Систематским избегавањем, па и порицањем српског имена, увођењем лингвистички неутемељеног и неодрживог назива црногорског језика и формирањем неканонске, расколничке црногорске цркве, тај однарођени режим је показао не само фаталне размере свога незнања него и отворени презир према сопственом народу и његовом елементарном памћењу. Однарођени црногорски режим је, метафорички речено, објавио отворени рат црногорском здравом разуму.

Систематским насиљем које држава спроводи над сопственим становништвом тај режим настоји да постигне стање потпуне сазнајне празнине, те да дође до жељеног стања *tab*

ula

rasa
, на којем би могао да се нада каквом-таквом успеху своје однарођене, химеричне политике. Ипак, делује потпуно невероватно да се све то збива Црногорцима који, као што је добро познато, имају најмоћнију традицију предања и богату усмену историју какву је тешко наћи било где у свету. Зато је овај експеримент са Црногорцима веома занимљив за све оне који умеју да препознају технологију етничких мелтинг-потова: ако то са Црногорцима успе, не постоји више ни једна једина начелна препрека да то не успе и на било којем другом месту на земаљској кугли.

2. НАСИЉЕ КАО СИСТЕМ И ДЕМОКРАТСКИ АЛИБИ

Идеја о национализацији Црногораца није ни црногорска ни српска идеја. Та идеја је обликована у центрима моћи изван српских простора, а срачуната је са намером да се целина српског народа руинира управо тамо где је у прошлости била најчвршћа.

Зато смо данас дошли до парадоксалне ситуације да управо Црна Гора, као у прошлости најтврђе упориште српства, данас мирно може да донесе све одлуке које потпуно противрече основном духу Црне Горе и Црногораца. Таква је, на пример, одлука да држава Црна Гора призна као независну државу Косово. Тиме је почињен грех не само према осталим Србима који се, како знају и умеју (а то, нажалост, не значи баш много), боре да очувају оно што за све Србе, па и за Црногорце, има суштинскога значаја, него је још и више почињен грех у односу на целокупно историјско памћење Црногораца. Како ће ови нови, однарођени бизнис-Црногорци, који сматрају да је целокупна историја ствар претворива у робу за продају и препродају, како ће они изаћи пред Светог Петра Цетињског, пред Његоша, пред књаза Николу и толике друге, то је дилема до које они, сасвим сигурно, нису ни допрли. Иначе би им се одговор на питање шта су то они починили сам наметнуо са страхотном неумитношћу, а тај одговор је, наравно: издаја.

Издани су не само тамо неки Срби којих се бизнис-Црногорци одричу, него је издан и основни дух Црне Горе и сви њени великани. Ти великани су, сада, на небесима постиђени због бестидности својих потомака.

У овим тачкама нашег опажања долазимо и до првих одговора на питање због чега у свим овим процесима треба сагледати дејство социопатогених чинилаца. Црногорчење је замишљено и спроведено као облик пелцовања, тј. уношења у народно биће опасне и разорне клице која развојним процесом сигурно доводи до колективне шизофреније. Ови процеси разорних противуречности и нерешивих аутодеструктивних порива воде ка потпуном губљењу онога духа који је Црногорце чувао кроз историју и водио их кроз најтежа искушења кроз која су пролазили. Отуда то може да се сагледа као, пре свега, облик аутодеструкције и симболичког, културолошког самоубиства.

Читав процес се реализује деловањем пирамидалне организационе схеме у чијем темељу се налази однорођена црногорска држава, као основни иницијатор и гарант ауторитативности самог чина, али и чинилац сталне претње онима који би се, евентуално, том чину супротставили. Однорођени режим, дакле, рачуна са правом државе на све елементе ауторитативности који не могу несметано бити доведени у питање, а уколико то неко покуша да учини, држава има право да спроведе легалне облике насиља. Сам чин симболичког, културолошког самоубиства или прогона и истраге сопствених предака припао је у надлежност државног апарата Црне Горе. То значи да читав правни, политички, образовни, медијски и други систем данас у Црној Гори јесте упрегнут у реализацију идеје црногорчења и расрбљивања Црногораца. Традиционална српска народна свест Црногораца постала је апсолутно несистемска појава која се жели у потпуности елиминисати из јавног живота Црне Горе. Таква свест жели се не само маргинализовати унутар друштвеног система него се жели и коначно истражити, тј. уништити до последњег трага и семена. У односу на ту, несистемску појаву дозвољени су сви облици насиља осим оних који су експлицитно правно санкционисани. Штавише, и ти облици насиља који подлежу правном санкционисању могу бити спровођени све докле док не постану јавна, сувише очигледна чињеница која може угрозити међународни кредибилитет земље.

Читав процес црногорчења, тј. формирања црногорске нације која би темељно, суштински била не само одвојена од своје српске народне основе него и тој основи оштро, антитетички супротстављена, можемо сагледати кроз неколико темељних поставки. Те поставке представљају саму суштину политике црногорског режима, али тај режим већ исувише дуго траје и оставља своје погубне последице, па је у великој мери већ срастао са самом црногорском државом. Та ће се држава веома тешко ослободити овог негативног наслеђа, а у тој борби потребно је толико мудрости, снаге и лепоте да такву концентрацију вредности веома тешко можемо да замислимо у практичном политичком животу било које друштвене заједнице, па и наше, српске, а понајмање црногорске.

Но, свест о тежини неког задатка не значи и спремност на одустајање од њега, па би зато било неопходно да се, пре свега, као целина сагледају сви елементи који чине систем идеја и практичних поступака однорођеног црногорског режима.

Теза бр. 1: Однорођени режим селективно спроводи насиље пазећи да не угрози свој међународни легитимитет

Кључни критеријум селективности заснива се на чињеници да у Црној Гори још увек постоји, за режим неподношљиво много људи који не само што имају високо развијену српску народну свест него и, упркос свим непријатностима којима су изложени, спремно исказују националну припадност (према попису из 2011. своју српску националност је исказало 28,73 одсто становника). Према тим становницима се спроводе селективни облици насиља о којима сведоче многи извештаји са терена, као и подаци које дају политичке и културне организације Срба у Црној Гори: све то говори да је неподношљиво низак број Срба запослених у државном апарату и у свим системима, поготово у управним слојевима, који су у надлежности државе. Тако се политиком запошљавања пожељан начин мишљења и одговарајућег националног опредељења одваја од оног непожељног.

Шта је могући лек за овакво болесно стање? То је спремност и агилност политичких представника Срба да отклоне насиље над сопственим народом и да обезбеде њихову равноправност у друштву. Исто тако, и српска држава би морала да се потруди да, у оквиру међународне, добросуседске сарадње Србије и Црне Горе, издејствује да Срби не буду дискриминисани у Црној Гори, бар онако како Црногорци нису дискриминисани у Србији.

Теза бр. 2: Однорођени режим обавља симболичку истрагу предака и прогон свих оних који се држе предачких завета

Црногорска државна политика у овом тренутку насиље спроводи не само над актуелним становницима Црне Горе него и над свим онима који су својом мишљу, емоцијом и делом градили прошлост Црне Горе и Црногораца. Највећи противници данашњег режима налазе се међу прецима, међу оним див-јунацима који су утемељили историјску Црну Гору. Данашњи нови црногорски идеолози би, чак веома лако убедили не само Црногорце него и све остале Србе да су нови антисрпски идеолози сасвим у праву, али то не могу да изведу све дотле док ми, потомци, имамо снаге да се обраћамо својим прецима и да тумачимо шта су то мислили, говорили и чинили Свети Петар Цетињски, Његош, књаз/краљ Никола, Марко Миљанов, Стефан Митров Љубиша и толики други.

Ако је династија Петровића некада морала да се бори против духа потурчењаштва како би сачувала српски слободарски дух Црне Горе, ако је морала да се суочи са изазовом истраге потурица, данашњи црногорски главари морају да изведу нешто сасвим супротно: морају да обаве темељну истрагу својих предака како би реafirмисали дух потурчењаштва и исказали своју спремност да буду оно што неко изван Црне Горе од Црногораца тражи да буду. Велики преци су добро знали, али данашњи однарођени црногорски главари не знају: ако нећеш да будеш брат своме брату, бићеш слуга злом господару! Зато је династија Петровића чувала Косовски завет чак и онда када се огроман део српскога народа претворио у покорну и ћутљиву рају, али је и та раја певала песме које су сведочиле о некадашњем царству и о могућем васкрсу државе српске. Данас, под црногорским режимом, опет треба певати песме које ће чувати сећање на светле дане, будити веру у боље сутра и неговати наду да су ти снови оствариви.

Теза бр. 3: Однарођени режим насилно изазива потпуно растројство у породицама, братствима и племенима

Сви облици природних, сродничких заједница, од породице, преко братства до племена, какве су у Црној Гори постојале интензивније него у другим деловима српског народа, све те друштвене групе изложене су снажним притисцима, па и цепањима по шавовима начињеним насилним притисцима државе да се, у потпуности, не само анулира традиционална народна свест Црногораца него и да се развије сасвим антагонистички постављен облик културно-историјске свести. Отуда није нимало ретка појава да се два рођена брата у националном смислу не само изјашњавају другачије (један Србин, други Црногорац) него и да из тог изјашњавања доследно произађу сасвим супротна виђења целокупне културе и духовно-историјског бића Црногораца: једно је традиционално српство Црногораца, а друго је дукљанство које Црногорцима пориче српство.

Отуда, сасвим је разумљиво да се и унутар братстава и племена сличне линије разликовања, али и супротстављања, јављају веома често. Понекад се те разлике и антагонизми могу испољити у крајње хуморном и гротескном виду. По усменом сведочењу др Момчила Вуксановића, тако се, пре десетак година, на Медуну окупила скупштина Куча да ода пошту свом великом претку, књижевнику и јунаку Марку Миљанову Поповићу. Кад су већ обавили своје обреде, на том истом месту појавила се

група дукљанских Црногораца, желећи да и они одају почаст Марку Миљанову, али притом ове придошлице нису нимало страховале да би њихов поступак могао и морао бити схваћен искључиво као лицемерни гест: дух Миљановљева дела, његово разумевање чојства и јунаштва, такву хипокризију, једноставно, не допушта. Како та значењска нијанса дукљанским Црногорцима тешко улази у главу, скупштина Куча је морала прибећи драстичнијим поступцима него што је смирено тумачење: прибегли су некој врсти фолклорног перформанса. Чим су Дукљани кренули са својим беседама, окупљени Кучи су залелекали, као у највећој тузи и жалости, па се, уз тужбалице и лелек, удаљише са тог места. Тако су дукљанским Црногорцима, међу којима је био и понеки Куч, показали да за своје намере и за насиље које спроводе немају народ уза се. Суочени са суровом чињеницом да немају коме да се обрате, до ли сами себи, Дукљани су се повукли необављена посла. Свето место рођења и вечног почивалишта Марка Миљанова остало је тако, за сада, неупрљано.

Теза бр. 4: Опредељујући се за строго изолационистичку језичку политику, однарођени црногорски режим спроводи насилну стандардизацију језика која треба у потпуности да одбаци српско име, те да изгради максималну дистанцу у односу на српски граматички и правописни стандард

Идеја црногорског језика израз је чистог насиља над језичким чињеницама и над традиционалним начином мишљења самих Црногораца. Српско име се не може одбацити из једноставног разлога што су језик и његово српско име много старији од саме идеје црногорске нације, те што је српски језик тако, и само тако, традиционално именован у Црној Гори. Такво именовање збивало се вековима и трајало је све то време када Црногорци никаквих дилема нису имали око тога јесу ли или нису Срби: знајући да су Срби, они су тако називали и свој језик. Дакле, једино познато традиционално, народно име језика у Црној Гори јесте назив српски језик.

На простору Црне Горе постоји мноштво говора појединих места, са великим бројем разлика међу тим говорима. Сви ти говори припадају двама дијалектима – источно-херцеговачком (данас се чешће користи назив: херцеговачко-крајишки) и зетско-сјеничком. Оба ова дијалекта Црногорци деле са великим бројем осталих Срба: херцеговачко-крајишки дијалекат распостире се од Боке Которске, Бањана, Никшићке жупе, Пиве, Мораче, Колашина, па све до Ибра, а одатле све до Бјеловара, близу Сиска, Карловца, захватајући Банију, Кордун и Лику; зетско-сјенички дијалекат покрива

простор од Боке Которске ка истоку до Ибра, на потезу од Косовске Митровице до Студенице. О томе заинтересовани читалац може пронаћи довољно информација у књизи Павла Ивића *Дијалектологија српскохрватског језика: Увод и штокавско наречје* (1956) и на дијалектолошкој мапи може проверити каква је територијална распрострањеност дијалеката. Јасан је закључак да не постоји дијалекат који би ексклузивно био црногорски, односно који би обухватао само говоре заступљене у Црној Гори.

Исто тако, не постоје језичке карактеристике чију распрострањеност можемо наћи само у Црној Гори, а да се притом оне не јављају и у другим регијама српског језика. У покушају да пронађу диференцијалне карактеристике на темељу којих би могли да обаве стандардизацију тзв. црногорског језика тако да се она приметно разликује од стандардизације српског језика, дукљански лингвисти су посегнули за јотовањем сугласника 'с' и 'з': то јесте особина која се налази у оба дијалекта у Црној Гори, али се налази и на веома широком простору од Чачка до западне Босне и Лике (у речима: *секира, сутра, посек, изести* и сл.). Очигледно је да језичке карактеристике не дозвољавају изоловање Црне Горе у односу на остатак простора српског језика, а ако би то неко и учинио, то би био израз чистог насиља над језичком стварношћу.

Такво насиље, иницирано политичким одлукама, спроводе сада у дело кодификатори тзв. црногорског језика.

У домену језика и писма дукљански лингвисти, а за њима и Устав Црне Горе, дефинисали су службеност тзв. црногорског језика и равноправност ћириличног и латиничног писма. У пракси је, дакако, остварена изразита доминација латинице, што сведочи да нова црногорска државна политика рачуна са потпуним одустајањем од традиционалног писма у Црној Гори – од ћирилице. И у том погледу се спроводи одустајање од предачких завета, јер је ћирилица била забрањивана само са доласком окупационих снага (рецимо, током I и II светског рата).

Теза бр. 5: Однорођени режим насилно покушава да изазове ново расколништво у Српској православној цркви

Такви покушаји тешко могу уродити икаквим плодом, али могу створити дуготрајни патолошки процес и рак-рану која ће стално стварати напетости и болне ситуације. Такозвана Црногорска православна црква, пре свега, није никаква црква него, у правно-формалном смислу, просто удружење грађана. У идејном смислу, пак, то удружење је пре свега парapolитичка организација. Зато њу нису оснивали стварни верници него атеисти или чак рашчињени припадници цркве, они који верска осећања неких људи злоупотребљавају како би остварили извесне политичке циљеве.

Такве заједнице не могу никако имати будућности, што верници, који јасно разликују чинове који потичу од Бога и чинове који потичу од ђавола, јасно могу да сагледају, док неверници то никако не могу да схвате.

Отуда је, тактички посматрано, једина шанса однарођеног режима да сукоб из сфере духовности и канонског права преведе у нижу сферу елементарног удара на својину Српске православне цркве. С обзиром на то да водећи људи те ванканонске Црногорске цркве представљају по свему проблематичне појединце, то такве заједнице, свеједно што је називају верском, не могу деловати довољно узорно да би икога могле трајније да привуку. Та организација представља отуда искључиво носиоца симболичког значења важног за процес однарођавања Црногораца и њиховог расрбљивања. Стратешка идеја нових бизнис-Црногораца је, по свему судећи, заснована на прихватању уније као прелазног решења, те преласка у католичанство као коначног решења.

Само такво проверавање могло би да им пружи колико-толико сигурности и заштите од неминовне осуде коју ће, кад тад, изрећи црногорски народ.

Теза бр. 6: Однарођени режим насилно покушава да све изграђене норме (од моралних, преко научних и језичких, па до естетских, књижевних и уметничких) тако релативизује како би све постало не само могуће и вероватно него и подједнако пожељно и вредно

Свеопшта релативизација научних и уметничких вредности у Црној Гори на посебан начин је дошла до изражаја у целокупној, режираној игри око стварања двеју академија: ЦАНУ (Црногорска академија наука и умјетности), као регуларне, са релативно дугом традицијом и са утврђеним правилима функционисања; и ДАНУ (Дукљанска академија наука и умјетности), као нове, парapolитичке организације са задатком нарушавања критериистике изграђене у црногорској научној и уметничкој заједници. Системско насиље, а поготово упорност са којом црногорски режим настоји да пошто-пото обједини две, потпуно различите и неусклађене научно-уметничке установе, све то сведочи да је за црногорску државну политику данас веома важно да се изгуби свака представа о разлици која одваја вредне и мање вредне облике стваралаштва.

Зашто је то толико важно новим црногорским главарима?

Зато што се оваквим акцијама нагло остварују научне и уметничке каријере око којих се успоставља однос јаке зависности између државе и самих ствараоца: с једне стране, научници и уметници добијају унапређења која, захваљујући нимало безазленим финансијским додацима, представљају за њих веома исплатив посао; с друге стране, оваквим аранжманом држава мобилише мноштво јавних личности спремних да се лично ангажују у промоцији политичких идеја због којих и јесте настала поменута паранаучна/парapolитичка установа.

Теза бр. 7: Однорођени режим насилно спроводи разноврсне политичке мере како би поништи о све кохезионе чиниоце друштва, те цело друштво учинио простим скупом усамљених, несигурних и несрећних појединаца застрашених пред моћи државних структура и повлашћених појединаца, те опсесивно упућених на систем економских вредности и на снове о контролисану профита

Улазак у капитализам и транзициони процес црногорског друштва није, наравно, нужно укључивао поништавање културно-историјских темеља и процес промене идентитета Црногораца. За све то се определила однорођена политичка елита зато да би, обавивши бескомпромисну акумулацију постсоцијалистичког капитала, успела тај капитал да уведе у легалне токове и да га током дужег периода своје владавине потпуно стабилизује. Томе су настојали да додају још и онемогућавање свих облика социјалног удруживања

који би могли представљати ограничавање државног монопола на спровођење насиља. У том погледу су морали бити жртвовани сви изрази породично-племенске, класно-социјалне и идејно-хуманистичке солидарности, а истовремено су поништени како традиционални тако и модерни облици свести о смислу и сврхама човекове егзистенције.

Процесом однарођавања Црногораца цело црногорско друштво губи реалну основу на којој би, очувањем традиционалне организационе схеме, било могуће очувати хумани лик заједнице.

Али црногорским главарима није ни стало до хумане заједнице, њима је стало до такве диктатуре економског и политичког ума која ће елиминисати све остале релације унутар друштва. Најразличитија кохезиона начела друштвених односа систематски су обезвређивана и уклањана из хијерархије друштвених вредности, а наместо њих је истурена искључиво воља за економском и политичком моћи као централним критеријумом ваљаног живота.

Химера о контролисању протока капитала треба да постане једини легитимни вредносни параметар по којем се уређује свет људских егзистенција.

Теза бр. 8: Однарођени режим све ове насилне процесе спроводи унутар транзиционих и модернизационих процеса, те са бржљиво прибављеном легитимацијом државе која поштује демократске процедуре

Транзициони процеси се у постсоцијалистичким друштвима најчешће спроводе са модернизационим ентузијазмом или са револуционарним еланом, али је то увек пропраћено демократским алибијем. Ниједно такво друштво не подстиче, притом, суочавање са ограничењима и мањкавостима либерално-демократског поретка него се такав поредак, као „најмање лош” у историји политичких система, доследно изводи изван простора критичке расправе и непрестано митотворује, отворено или прикривено. У таквим друштвима могући су разноврсни облици одступања од хуманистичких идеала и

елементарних антрополошких норми, али се све то прихвата без критичког претресања само уз један једини услов: да се том процесу прибави какав-такав демократски алиби. Чак и најмонструозније замисли су допуштене уколико се тим процесима обезбеди процедурална легалност и елементарни легитимитет.

Историја транзиционих постсоцијалистичких друштава већ нам довољно јасно казује како нема тих социјалних процеса, како оних крајње малигних и неподношљивих тако и оних бенигних и лако подношљивих, који у тим друштвима не би могли да буду изведени. Неопходно је, међутим, да се задовоље два крупна, важна предуслова: прво, да се обезбеди сагласност западних сила за такве процесе; и друго, да се обезбеди демократски легитимитет и легалност. Уколико су оба критеријума задовољена, онда успешно могу бити обављени чак и најзлоћуднији, криминогени процеси који подлежу озбиљним правним санкцијама. Само тако може се разумети како етничко чишћење спроведено над Србима у Босни и Херцеговини 1992–1995, у Хрватској 1991–1995. или на Косову и Метохији 1999. године у основи није кажњиво, али јесте кажњиво, и то драконски, етничко чишћење које су Срби спроводили над муслиманима у Босни и Херцеговини 1992–1995, у Хрватској 1991–1995. или на Косову и Метохији 1999. године. Само прихватањем такве идеолошке догме о монопољу на насиље који припада западним силама, монопољу који не обавезује на правно утемељење таквих акција, само тако могуће је разумети како то НАТО снаге имају пуни легитимитет да интервенишу у СР Југославији 1999, у Ираку 2003. или Либији 2011, а све то на основу некаквих сумњивих политичких извештаја који су се, накнадно, показали потпуно или делимично лажним.

После оваквих догађаја либерална демократија и сви режими који говоре у име таквих политичких идеала постају сазнајно, ментално и политички потпуно нечисти, запрљани појмови.

На њих се више честит и одговоран човек не може озбиљно ослањати, у њих више не може веровати, па се тако кругу социо-еколошки неприхватљивих идеолошких пројеката, попут фашизма и нацизма, те комунизма, сада, нажалост, придружује и демократски поредак. Ништа на стању ствари не мења то што није тешко сложити се да је демократски поредак најмање подложен тешким облицима социјалне патологизације; ништа, јер су одвише тешки злочини већ почињени у име саме идеје демократије.

Отуда свако поверење у демократски модел мишљења и у опште друштвено-хуманистичке идеале морало би да изгради довољну одлучност да буквално све, па и сам појам демократије и одговарајућег политичког система, сам појам хуманизма, али и много опаснији појам нихилизма, бескомпромисно подвргне проверама

критичког ума. Таквим бескомпромисним критичким промишљањем лако можемо закључити да се један од највећих етничких злочина у постсоцијалистичком добу, злочина са јаким демократским алибијем, данас збива у Црној Гори.

Теза бр. 9: Сви ови поступци однорођеног режима представљају, истовремено, тачке најкрупнијих његових слабости које би политичка опозиција могла и морала да искористи

Остаје потпуно нејасно: како и зашто тако нешто политичка опозиција није већ искористила? Све те слабости однорођеног режима су толико велике и уочљиве, оне толико задиру у саме темеље историјског постојања Црногораца и раздиру њихово елементарно памћење да је све то просто понижавајуће за сваког Црногорца који зна ко је и шта је, каквом народу припада и на каквој историји је тај народ утемељен. Не постоји никакво логично објашњење чињенице да је систематско ширење лажи и крајње проблематичних погледа на прошлост и будућност Црногораца узело толиког маха у Црној Гори и да је чак постало темељ доследне државне политике, која већ превише дуго траје да не би оставила катастрофалне последице по народ и државу.

Три могућа објашњења се појављују са доста основаности.

Прво објашњење указује на то да црногорска политичка опозиција нема довољно ни теоријског ни историјског знања, те да уопште није свесна свих размера трагичности друштвених и државних процеса у које их власт годинама већ увлачи као тихе, скривене саучеснике. Друго објашњење сматра да опозиција можда таква сазнања има, али да нема довољно практичне вештине да се одупре систематском режимском насиљу. Треће објашњење указује на морално најпроблематичнији могући исход: опозиција би, у том случају, стратешки имала циљеве истоветне са политиком црногорског режима, али тактички и, посебно, реторички сматра да такав прљави политички подухват треба да, симулирањем опозиционе делатности, омогући режиму да посао обави до краја.

Ниједно од ових објашњења ништа добро не говори о црногорској политичкој опозицији: по првом увиду она није способна да изгради јаку идејну стратегију, по другој

неспособна је за политичку тактику и оперативу, а по трећој неспособна је за елементарни људски и политички морал. Само би ваљано утемељење и организовање снага спремних да изведу политичку акцију спасавања традиционалне Црне Горе и њеног усмеравања ка позитивним развојним процесима, само би такав напор и деловање могли да спасу морални кредибилитет црногорске опозиције. У противном, уколико се то не деси, цела опозиција ће, на глобалном историјском плану, бити тек пуки колаборационист и пасивни помагач у процесу однарођавања Црногораца.

3. ПОТИРАЊЕ ИСТОРИЈСКЕ СВЕСТИ

КАО ИЗРАЗ ГЛОБАЛИСТИЧКОГ ТОТАЛИТАРИЗМА

Сви ови насилни процеси усмерени су ка изградњи сасвим новог идентитета Црне Горе и Црногораца, неспојивог са традиционалним црногорским менталитетом, заснованим на народном предању и на историјском памћењу. Једина нада извођача овог преврата јесте константно очување пуног интензитета државног насиља, које мора да траје веома, веома дуго како би могло дати неке озбиљније резултате. Током тог трајања они се надају да ће процес идентификације са агресором, описан у психоанализи, дати своје резултате. Односно, под сталним притисцима и претњама може се очекивати да ће они на које се врши агресија попустити тако што ће прихватити наметнуте норме и почети да их испољавају као своја, интимна уверења. На јужнословенском делу Балкана један такав облик идентификације са агресором је историјски добро познат, а Јован Цвијић га је назвао „рајинским менталитетом”. Појаве оваквог менталитета су ситуиране на различитим странама српског простора, али су махом препознате на добро проходним путевима и у географски питомим регијама. У Црној Гори нису забележене као распрострањене. Очекивања црногорског режима да ће у самој Црној Гори успети да изазове појаву рајинског менталитета представља један од највећих парадокса, оштро сучељених са историјским сазнањем о Црној Гори и Црногорцима, а неспојив са српским слободарским етосом који је код Црногораца био далеко најизраженији.

И ту се, дакле, показује да однорођени режим не познаје добро сопствени народ. Уколико се, пак, испостави да је у Црној Гори трансформација слободарског, борбеног менталитета у рајински успешно спроведена, онда ће то бити сигуран знак да је Црна Гора сасвим изгубила сопствени лик и да су се Црногорци претворили у безобличну масу прилагођену свету у којем капитал-односи потиру све остале типове друштвених односа. Црногорци ће, тако, постати етничка маса подложна сваковрсним облицима мелтинг-пота без изгледа на икакву опипљивију и смисленију будућност. Јер, не може се читав један народ чији духовно-историјски темељ јесте била идеја слободе и спремност на жртвовање за ту идеју, не може се такав народ лишити свог стварно постојећег темеља као да га никада није ни било; а ако се тако нешто и покуша, ако ти покушаји дуго потрају, из тог не може произаћи ништа добро. Држава тако подељених, сукобљених и са собом посвађаних Црногораца биће изнутра рањива и урушена, јер она губи темељ свог вековног постојања и суочава се са сопственом рак-раном, тј. неразмрсивим противуречношћу у себи самој: бранећи се од свог српског идентитета, она ће постати лака жртва свих других, стварних и опасних непријатеља.

Ту негде добијамо поуздан одговор на питање зашто је процес формирања црногорске нације испуњен бројним социопатогеним чиниоцима. Најједноставније речено: друштвени процеси који се на тај начин отварају стварају толико неразрешивих напетости и унутрашњих сукоба да то темељно поништава виталност укупне заједнице. Црногорци тиме губе традиционални поглед на свет, те своју историјску и митску прошлост, а губе и утопијску димензију будућности, идеју друштва заснованог на некаквом поретку позитивних хуманистичких вредности.

Једино што добијају јесте химера економске моћи својих главешина, али тешко је очекивати да би то икога могло усрећити до ли саме главешине. Црногорци тиме губе своју спасоносну вертикалу: немајући више могућности да живе у временској димензији коју сачињавају прошлост—садашњост—будућност, њима преостаје само пука садашњост, која, као што је добро познато, није нимало блистава. Овако ослабљена друштвена и политичка заједница може бити само лака жртва свих деструктивних процеса који ће бити иницирани тајновитим путевима међународног капитала лишеног сваког коректива.

Теза бр. 10: Историјски посматрано, Црна Гора је своје територијално проширење током XIX и почетком XX века на мачу легитимно стекла само тиме што је била српска држава и што се борила за ослобођење свих Срба. Да то није тако, да је династија Петровића имала

националне погледе данашњих бизнис-Црногораца, ти простори насељени Србима (Стара Херцеговина, Васојевићи, део Метохије) не би ни могли да буду легитимни ратни циљеви црногорске државе. У том случају ти ратови не би, дакле, били ослободилачки него освајачки

Историјско памћење Црногораца и свих осталих Срба не дозвољава да се Црна Гора икако конституише као држава која, територијално и по становништву које укључује, себе може да дефинише на антисрпским темељима. Данашња Црна Гора и сво њено становништво добро памте да је све до ратова са Турском 1875–1876. и до Балканских ратова 1912–1913. ова држава била сведена на нешто проширену тзв. Стару Црну Гору, тј. четири нахије (Катунску, Ријечку, Љешанску и Црмничку), којима су временом придодате још понеке области (у време Петра I – Пипери, Морача и Ровци, у време Петра II – део Куча, у време кнеза Данила – Грахово, Ускоци, Жупа никшићка, део Дробњака, део Васојевића и део Куча). Црна Гора је у време кнеза/краља Николе, одмах после Берлинског конгреса, стекла Подгорицу, Никшић, Бар, Улцињ, Колашин, а после Балканских ратова још и Пљевља, Беране, Мојковац, Гусиње, Плав, Рожаје и др. За своју данашњу величину и целовитост држава Црна Гора треба да захвали не само снази свога оружја него и чињеници да је наступала као српска држава, те да је своју слободарску енергију црпела из српске слободарске идеологије, изграђене на Косовском завету.

Да Црна Гора није наступала као српска држава, њено освајање територија насељених Србима не би никако могло да стекне међународни легитимитет и не би могло да обезбеди територијалну целовитост коју данас има. Данашња територијална целина, дакле, добро памти на каквој националној самосвести се држава Црна Гора утемељила, па није могуће да се сада та утемељитељска свест одлучно пориче; уколико се то учини, онда се одмах тиме отворено истиче да постаје проблематична и територијална целовитост те државе која пориче онај дух који је ту државу конституисао. Данашњи бизнис-Црногорци, дакле, признају све територијалне тековине својих великих претходника, оличене у династији Петровића, али у потпуности одбацују политичку мисао и национално опредељење које су те тековине омогућиле.

И на тај начин однорођени црногорски режим обавља беспризорну истрагу предака и свега онога што су ти преци мислили, осећали и чинили.

Теза бр. 11: Искрено се ваља надати да између Црногораца и осталих Срба неће бити учињено ништа због чега би наши потомци били онемогућени да се врате на почетну, његошевску позицију у односу на коју је почињен злочин и тиме прекинут братски однос Црногораца и осталих Срба

Познајући широко распрострањену плаховитост нашег народа и знајући колико су софистиковани манипулативни механизми великих сила, можемо бити сигурни да се већ ради на томе да до таквих страшних супротстављања, зађевица и сукоба између два дела српског народа стварно и дође. Коначан циљ злоћудних, демонских и патогених друштвених процеса јесте да се Црногорци и остали део Срба тако антагонизују да сукоб поприми неподношљиве, страхотне размере. Тек тада они који иницирају, воде и контролишу ове процесе биће потпуно задовољни. Све док се тај циљ не оствари, увек ће лебдети у ваздуху могућност да се читав народ, над којим се изводи овакав страшни експеримент, најзад прене, да постане у потпуности свестан шта се то дешава и да крене путевима сопственог излечења.

Отуда би било мудро суспрегнути све облике манифестовања афективне енергије која се неконтролисано шири и која прети да задобије неке злоћудне исходе. Као што већ добро знамо, све те демонске акције зачињу се наизглед безазлено, па све жешће, док не почну да се испољавају отворени позиви на насиље и ликвидацију. Чак и ове најтеже поруке имали смо прилике да чујемо на недавним спортским такмичењима, што мора да забрине, упркос томе што се може помислити да је све то последица малог броја неодговорних појединаца. Однорођени црногорски режим, тако, у потпуности следи образац који је градио хрватски национализам: од времена појаве Хрватске странке права 1861. и политичког деловања Анта Старчевића и Еугена Кватерника све више се развија изразито антисрпско опредељење, да би од Јосипа Франка пут све више водио ка сарадњи са страним центрима моћи. Одатле води непосредна развојна линија ка усташком покрету и његовом крвавом деловању током Другог светског рата, па и даље, све до времена формирања самосталне Хрватске, која своју националистичку политику спроводи уз употребу каквог-таквог демократског алибија. Уколико Срби из овог, више него парадигматичног српско-хрватског спора нису успели до краја да науче неке важне лекције, онда ће они и надаље да буду жртвено јагње за све садашње и будуће обреде поигравања судбином тзв. малих народа.

Теза бр. 12: Уколико неко лакомислено сматра да заиста живимо у доба краја историје, у којем поменуте противуречности неће испољити своје опасно, деструктивно дејство, онда се он грдно вара

Кључни фактор демобилизације свих снага које активно промишљају посебну судбину и специфичне развојне процесе појединих нација и држава, па тако и српске, налази се у проширеној пропагандној активности оних који, на темељу државне политике САД, сеју заблуде о томе како смо суочени са крајем историје. По Френсису Фукујами и његовим сличномишљеницима, у овој фази светског друштвеног и идеолошког развоја престају сви разлози за непомирљиве друштвене сукобе јер се идеална форма неолибералног капитализма нуди као формула свеопште, светске пацификације. Вреди се, наравно, подсетити да је и марксизам својевремено проглашавао своје виђење краја историје, те смрти државе, да не говоримо о идеји да је диктатура пролетаријата израз пуне народне демократије. Од тих процеса није остало готово ништа, а историја и даље траје, државе и даље постоје, а демократија и диктатура су се сада, прикривено и необјављено, сплеле не на темељу револуционарне улоге пролетаријата и широких народних маса него на темељу деловања власника крупног капитала и малих слојева економско-политичке елите. Тако је устоличен нови политички систем у епохи глобализације, систем демократског тоталитаризма.

Истоветни социјални процеси обављани су у Црној Гори и Србији као транзиционим друштвима, а ти процеси почивају на издвајању нове касте/класе владајућег, елитног слоја и на њиховом све оштријем супротстављању интересима сопственог народа. Црногорска економско-политичка елита је у тој мери отуђена од сопственог народа и његове историје да је она, настављајући посао који су започели њихови социјалистички претходници, донела одлуку да на темељу организованог државног насиља над сопственим становништвом обави темељан обрачун са прецима, са целокупном историјом Црногораца и са самим идејама које су вековима омогућавале опстанак читавог народа. Нарушавање старог, испробаног темеља народног опстанка води према потпуно нестабилном друштву које разједа исувише велики број противуречности да би то друштво могло да опстане. Црногорске бизнис-главешине, међутим, и не брине такво ровито друштвено стање, јер је њихов примарни циљ садржан у таквом вођењу послова у којима је њихов капитал, стечен у прљавим околностима постсоцијалистичке акумулације капитала, постао заштићен и укључен у међународне токове његове оплодње. Чим се, пак, буду појавиле прве темељније недаће које данашњи црногорски режим неће моћи да савлада нити сам нити уз помоћ лажних пријатеља под чијим кишобраном данас постоји, Црногорци ће морати да се врате свом изворном историјском лику и да наставе градњу тамо где су је оставили чланови династије Петровића. Једини је проблем што ће до тада, до тог одсудног тренутка, патогени процеси већ посејати

многа зла, па то накнадно окретање сигурној кући својих предака, до тада темељно прогањаних, може бити одвећ касно.

Теза бр. 13: У сваком разговору који водимо о овим осетљивим темама, било би неопходно да то чинимо са психотерапеутском пажљивошћу и одмереношћу

Цео српски народ се данас налази у озбиљном социопатолошком стању које захтева да, поштујући крајњу осетљивост ове психодраме у којој смо се затекли, сви ми постанемо једна целовита терапијска заједница како бисмо се некако излечили од болести које су нас опселе. Отуда у односу на ближњег свога не смемо исказивати презир или мржњу, надобудно доцирање или надмено прекоривање, не смемо испољавати ништа негативно до ли саму реч истине и мелемног покајања. Морамо непрестано подсећати на истину заједничке прошлости, садашњости и будућности нашег народа у целини, те на чињеницу да у времену много већих зала није било ничега што би трајно покидало везе које постоје и које ће постојати између Црногораца и свих осталих Срба. Исказујући љубав за посрнулог брата и не скривајући да ни самога себе не издвајамо из те посрнулости, морамо остати чврсти и непомерљиви у свом заједничком, братском уверењу.

Једина шанса је, дакле, да и Црногорци и остали Срби постану много паметнији, мудрији и организованији од сопствених владара, те да одлучно стану на пут тим страшним исходима патогеног етноинжењеринга са којима смо већ суочени. Улога интелектуалних елита у том смислу постаје посебно осетљива и важна. Једино културом, идејама и јавном речју може се деловати на свест људи који би, ваљда, у једном тренутку могли да схвате куда их то води однарођена власт и какви су страшни путеви свих тих непромишљених и апсурдних социјалних процеса који су нам наметнути. У борби са том немани, оличеном у отуђеним економско-политичким елитама, морају се искористити сви расположиви механизми политичког система, образовних и културних установа, те јавног и медијског простора. Уколико се на време не одупремо овој страшној немани која намеће сувишне и штетне социјалне процесе, то нам наши преци, али и потомци неће опростити.

Теза бр. 14: Изнад свих осталих вредности мора сијати идеал слободе. Помажући другоме, не смемо укидати његову слободу, његово право да сам, у складу са капацитетом који у себи носи, одлучује шта му ваља чинити

Сваки човек, па и читав народ, има право да одлучује о свим аспектима своје егзистенције и то му право не сме бити угрожено.

То важи чак и у случају када коначна одлука слободног бића буде таква да се он трајно отуђује од самог себе и да заувек укида сопствену егзистенцију, како симболички тако и стварно. Стварност слободе, треба то поновити, укључује и право на укидање не само сопствене слободе него и сопствене егзистенције. Бодрећи некога да не изврши симболичко или стварно самоубиство, не смемо му укидати право да он о томе доноси суверене одлуке. Тако то треба да буде како на плану индивидуалне тако и колективне слободе, како на нивоу човека појединца тако и на нивоу читавих народа.

Елементарно право Црногораца да суверено одлучују о свом опредељењу не сме, дакле, ни на који начин бити угрожено. Оно што се може и мора учинити јесте, пре свега, подсећање на природу ствари и на историју догађања како би сами Црногорци могли слободно и аргументовано да расуђују о сопственој националној припадности. Тако важне одлуке не би смеле да се доносе на темељу незнања и лажи, те под присилом и државним насиљем, него на темељу што потпунијег увида у релевантне ставове како предака тако и савременика, а уз пуно поштовање демократске процедуре и слободног протока информација.

То, дакако, важи не само за противнике него и за подржаваоце процеса формирања црногорске нације. Нико не сме да заустави отворено сучељавање са чињеницама које могу пресудно да утичу на слободно одлучивање свакога човека. У овом тренутку је очигледно да ове елементарне услове највише угрожава сам црногорски режим, јер он спроводи не само образовно и информативно насиље него и знатно бруталније, отвореније насиље над људима који се изјашњавају као Срби. Отуда је бити Србин у Црној Гори у овом тренутку равно голготској мисији коју, бар у неком облику, треба да понесе сваки човек. Искушење традиционалних Црногораца је данас изузетно велико, али је препуно части, будући да се у свим тим људима нашег доба потврђују или потиру оне најлепше предачке особине.

Теза бр. 15: У свим овим напорима повратак хришћанству и великом обрасцу Богочовека, који је утиснут у саме темеље нашег опстанка, представља непрестано извориште снаге и уверена да из овог мучног врзиног кола можемо изаћи непоразени. А ако и поражени будемо, онда бар очувајмо духовну супстанцу нашег опстанка и разлог због којег вера у Провиђење и Вечност неће бити нарушена

Традиционална мисао наших предака би усред ових голготских мука могла бити од велике помоћи. У тој перспективи јасно би се указало да је однарођени црногорски режим кренуо путем демонске продаје сопственог народа, да он хоће свој народ сасвим да преуми и да га претвори у следбеника Златног телета, чији култ уређује односе у овом свету на темељу хијерархије чисто материјалних вредности. Реч је о потпуном убијању народне душе Црногораца, душе која је негована и уздизана вековима, захваљујући многим поколењима предака: сада све те претке бизнис-Црногорци настоје систематски да поубијају и истраже до последњег, до самог семена из којег су ти преци изникли. На том страшном попришту на којем се обавља истрага предака, треба да се појави празнина душе, *tabula rasa*, од које се може чинити све што се пожели. Зато је за однарођени црногорски режим ова истрага предака услов свих услова: ти преци су много већи противници од живих људи нашега доба. Тим страшним, одлучним и непоколебљивим прецима демонски следбеници не могу, једноставно, ништа, па зато настоје да униште свако сећање на њих или, бар, сећање на оно суштински важно што је прецима и омогућило истинску величину. Страшно истребљење спроводи се на наше очи: ако на тако нешто пристанемо, страшна клетва предака погодиће све оне који су у томе не само активно учествовали него и оне који су гледали своја посла и ћутали. Ако су нас преци заветовали храмом који су подигли, а ми допустили да тај храм буде срушен, онда смо ми, сви одреда, погубне ефекте те клетве и заслужили.

У сваком случају, пред Црногорце се поставља веома тежак и мучан задатак да буду далеко паметнији и мудрији, одлучнији и чвршћи, рафинованији и осетљивији од сопственог однарођеног режима. Уколико желе сигурнију, бољу будућност своју и сопствене државе, Црногорци ће морати да заснују једну озбиљну и одговорну државну политику, по много чему управо супротну од ове која се тренутно води. Упоришна тачка те политике била би, неоспорно, враћање темељима српске Црне Горе и државотворној мудрости династије Петровића. Оном ставу који је успешно објединио колико понос због свог црногорског имена толико и понос због свог српског презимена.

У свему томе ваља чекати тренутак када ће чинитељи зла и насиља над Црногорцима сасвим издушити и изгубити снаге. До тих бољих, мирнијих времена можемо се тешити многим речима наших мудрих песника и мислилаца, можда баш речима Петра I Петровића, који нас из својег *Законика опшчег црногорског и брдског* (одобреног на Скупштини главара и народа на Цетињу 1798. године), али и из простора своје светости, јасно опомиње да „зли људи, кад не буду имати бранитељах, неће имати јакости чинити зло, како су се научили, а бранитељи неће злочинце бранити, када за њих стану плаћати и суду одговарати”. Да би до таквог исхода догађаја дошло, потребно је да свако од нас много тога учини и да свему лично допринесе.

<

(Извор: „Летопис Матице српске”, октобар-новембар 2012, књига 490, свеска 4-5, стр. 679-700. Опрема и обрада: „Нација Прес”)

Објављено: недеља, 17. април 2016, 19:42h